

DZIWNY (2652) *ai*

comp i sup (55 + 16) -dziwniejszy; -ejszy (5), -éjszy (1); -ejszy *OpecŻyw, ZawJeft, SarnStat* (2), -ejszy : -éjszy *Oczko* (1 : 1), -(e)jszy (65). *sup* nã- (9), nãj- (7); nã- *RejZwierz, HistRzym, RejZwierz, SkarŻyw* (2), *ArtKanc, GórnRozm, KochPij*; nãj- *RejWiz, GórnDworz, PowodPr*; nã-: nãj- *PatKaz II* (1 : 4); nã(j)- (11), n(a)- (1), n(a)j- (4).

sg m N dziwny, dziwniejszy, nãdziwniejszy (126). \diamond *G* dziwného (19); -ého (4), -(e)go (15). \diamond *D* dziwn(e)mu (8), -ęmu (1) *MurzHist*. \diamond *A* dziwny, nãdziwniejszy (40), dziwn(e)go (10). \diamond *I* dziwnym, dziwniejszym (77) [w tym: -im (2) *LubPs bb6v marg, RejPos 86v marg*], dziwn(e)m (8); -(e)m *RejPs* (6); -ym : -(e)m *FalZioł* (1 : 1), *BibRadz* (1 : 1). \diamond *L* dziwnym (11). \diamond *V* dziwny (5). \diamond *f N* dziwnã, dziwniejszã, nãdziwniejszã (294); -ã (264) [w tym 4 r. błędne znakowanie] -(a) (30). \diamond *G* dziwnéj, dziwniejszój (82), dziwné (1) *OpecŻyw 9v*; ~ -éj (4), -ej (1), -(e)j (77); -éj *KochPieś, OstrEpit*; -éj : -ej *KochPs* (2 : 1). \diamond *D* dziwnój (41); -éj (2), -(e)j (39). \diamond *A* dziwnã, dziwniejszã (152). \diamond *I* dziwnã (81). \diamond *L* dziwn(e)j, dziwniejsz(e)j (45). \diamond *V* dziwnã (16); -ã (14), -a (1), -(a) (1); -ã: -a *SkarŻyw* (5 : 1). \diamond *n N* dziwné, dziwniejszé, (98) [możę też dziwno w funkcji orzecznika (79) cf DZIWNIE s. 492]. \diamond *G* dziwného, dziwnieszého, nãdziwniejszého (118); -ého (1) *ZawJeft*, -ego (1) *OpecŻyw*, -(e)go (116). \diamond *D* dziwnému, nãdziwniejszému (20); -ému (1), -(e)mu (19). \diamond *A* dziwné (65), dziwného (2); -é (2), -(e) (63). \diamond *I* dziwnym (16), dziwnem (5); -ym *RejPos* (3), *KuczKat, RejZwierz* (2), *KochPs, SkarŻyw* (2), *StrykKron, LatHar, WujNT, PowodPr, SkarKaz*; -em *OpecŻyw, RejPs, MurzHist*; -ym : -em *PatKaz II* (1 : 1), *LubPs* (1 : 1); ~ -em (2), -(e)m (3). \diamond *L* dziwnym, dziwniejszym (29). \diamond *V* dziwn(e), nãdziwniejsz(e) (4). \diamond *pl N m pers* dziwni, dziwniejszy (12). *subst* dziwné, dziwniejszé (228); -é (12), -(e) (216). \diamond *G* dziwnych, dziwniejszych (222). \diamond *D* dziwnym (83), dziwn(e)m (3) *RejPs* (2), *RejJóz*. \diamond *A m pers* dziwn(e) (12). *m an* dziwn(e) (4). *subst* dziwné, dziwniejszé (465); -ó (21), -e (2), -(e) (442); -é: -e *Oczko* (2 : 2). \diamond *I m* dziwnými, dziwniejszými (75), dziwnymi, dziwniejszymi (14); -ymi *KromRozm III, GroicPorz, BibRadz, Strum, CzechRozm* (2), *CzechEp* (3), *NiemObr, KlonWor* (2), *ZbylPrzyg*; -ými: -ęmi *GrabowSet* (1 : 1); ~ -ými (5), -ęmi (1), -(e)mi (69). *f* dziwnými (87), dziwnymi (11); -ymi *CzechEp* (4), *CzechEpPORz, ReszPrz, KlonFlis*; -ými : -ymi *RejPs* (2 : 1), *RejAp* (16 : 1), *SkarŻyw* (1 : 2); ~ -ými (1), -(e)mi (86). *n* dziwn(e)mi (14) *RejPs, RejJóz, RejWiz, RejAp, RejPos* (4), *RejZwierz* (5), *WujJudConf*, dziwnymi (5) *KromRozm I, SkarŻyw, CzechEp* (2), *BielSenJoach*. \diamond *L* dziwnych, dziwniejszych (42) [w -ich (2) *LubPs aa5v, PaprUp* 14]. \diamond *V subst* dziwné (3); -é (1), -(e) (2).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Niezwykły, osobliwy, szczególny, niecodzienny; mirabilis Mącz, Vulg, PolAnt, Cn; mirificus, mirus Mącz, Vulg, Cn, mirandus, peimirus Cn* (1442) : Rzekłã lĩfzkã dziwny wzor małz/ Kto cię chwali nań fie gniewałz *BierEz S, A2, F2v, Q2v*; Apołtolow łwiętych ze włfytkiého łwiata dziwné zebranié *OpecŻyw* 178, 4, 5, 6v, 9v, 17 (14); *OpecŻywList* C2, C2v; *OpecŻywPrzedm* C4; *OpecŻywSandR nlb* 6; *PatKaz III* 92, 105v, 112v, 115v [2 r.], 122v (10); *TarDuch* B2v; *FalZioł* I 17a, 80b, II 12a, III 21b, 36d (8); *BielŻyw nlb* 4; *GlabGad* D8v, O5; *MiechGlab *7* [2 r.]; *BierRozm* 8 [2 r.]; *WróbŻołt iiv, nn8* [2 r.], 118/129; Głębóci morłkie wołaiã ná fie dziwnemi głófy *RejPs* 63v, 121v, 152, 162, 166, 176v (14); *RejRozpr* D4v, G4v; Dziwni to iaczys gołcie *RejJóz* O3, A6, A7, C4v, K3, K5v

(10); *RejKup* Bv, c3, d8, f7v, q4v (14); *HistAl* L7, M5; *KromRozm I* A3v; *MurzHist* T; *Diar* 71; *BielKom* C7, E3; Będę w gorzkości dużej łwey tu dziwne básni łtroił *LubPs* hh6v, A4, A4v, C3, E2, E3 (25); *GroicPorz* cc4, cc4v, ddv, mmv; *GroicPorzRej* C3v; Albo y Wergiliusz gdy wiedzye s przełáie/ Ony dziwne fábuły co ie bábá báie. *RejWiz* 6v; Ptałzkowie rozmáici z dziwnymi fárbámi/ Krzyczá po onych drzewkach/ by gędźcy z lutniámi. *RejWiz* 179v, A4, 2 [2 r.], 2v, 10, 15 (84); *Leop Ex* 8/22, *Iob* 38/37, *Ps* 130/1; *KochZuz* A3; *RejFig* Aa2 [2 r.]; ANáxágorás Mędrzec dziwnymi wywody/ Wywodził/ iáko zyemię rozdziyeliły wody. *RejZwierz* 6, A4, 12, 21, 37v, 55 (11); *BibRadz* 4.Reg 4 arg, I 273v, *Ps* 118/129, *Sap* 10/17, II 143d marg; *OrzRozm* E2, I2v, Q4; Arnolff dziwną niemocá vmarł *BielKron* 322v, 8 [2 r.], 25v, 268v, 271, 290 (14); *GrzegRóżn* E2; *KochSat* B3v, B4v; Mirabiles imagines obrepunt in animos dormientium, Dźiwne fántáfiye na oczy lázá łpiącym przes łen *Mqcz* 352c, 77a, 181a, 203c, 208c, 223d [2 r.] (13); *OrzQuin* N2v; *Prot* Bv; *SarnUzn* H6; Lato olme ósmđzieśiáte/ Będzie káždemu bárzo dźiwne *LeovPrzep* Fv, A2, A2v, C3v, H3v; *RejAp* 2v [2 r.], 3v [3 r.], 7v, 16v marg, 47 (59); *GórnDworz* F2v, F7, H2, P4, P7v (11); á komu łie nalepźy y nadziwnieyźy łen będzie dział/ ten wźytek chleb ziedz. *HistRzym* 96v, 25, 27, 30, 36v, 44 (9); Więc ielzče ktemu iákieś dźiwne ziołá ná thy wymyłłone łwięťá łwięćili *RejPos* 304v, 3v, 5 [2 r.], 5v, 8v, 9 (147); *BialKat* 206, 313; *BielSat* C4, D2v; *HistLan* D4v [2 r.]; *KuczbKat* 115, 155; Fortuná páni tho ielť bárzo dźiwna/ Swey woley pilna á cnocie łprzećiwna. *RejZwierc* 229v; Texty dziwne á wirłze rozmáite ták łie łie rozmyłłáiąc czynił. *RejZwierc* 274v, 3, 4v, 8v, 9, 9v (100); *RejZwiercPodw* 183v; *WujJud* A4, A8v, 129v, 146, 221v; *WujJudConf* 242v; *RejPosRozpr* b3; *RejPosWstaw* [143³]v; *BudBib Zach* 3/8; *MycPrz* I [A3], [C]2v; *BudNT przedm* a3; *StryjWjaz* C3v; *CzechRozm* A3v, 48, 61v, 137, 162v (9); *Paprpán* D4v; *KarnNap* F3v; Dźiwne bowiem łá náłzego narodu dowćipy [mira enim sunt nostrae gentis ingenia] *ModrzBaz* 121, 6v; *SkarJedn* 143, 147, 148, 241, 244 (8); wyliczáia wód dźiwnych bárzo wielé *Oczko* 4, 2, 3v, 5, 9, 9v (10); *KochPs* 91, 114 [3 r.], 125, 184, 209; To było w łim nadziwnieyźzego/ łłz będąc ná pułczy wychowány/ bárzo łię łuckim/ rozmownym/ y łágodnym wźytkim gośćiom łtáwił *SkarŻyw* 58, 13, 14, 21, 36, 47 (58); *MWilkhist* K4; *StryjKron* 61 [2 r.], 160, 225 marg; Naprzod tedy krotko mowiáć/ dźiwna łi łię zda tá łogiká X. K. *CzechEp* 327, 23, 69, 86, 107, 126 (25); *CzechEpPorz* **2v; *NiemObr* 88, 103, 116, 136, 140, 161; *KochFr* 107, 111; *KlonŻal* B2v, C4v; *KochWz* 135; *KochMRot* B3; *WerGośc* 262; *WisznTr* 32; *BielSenJoach* 2; *KochPam* 87; *KochPieś* 7; *PudłFr* 34, 44, 79; To náde wźyłťkie/ dźiwy, nadziwnieyźze było/ że Syná przed Oycem męczono *ArtKanc* E10, A4, A10v, H4v, I3, M17; *BielRozm* 10, 22, 27; Dźiwnych łztuk łudźie wźywáia ku wýsci ze zbrodni. *GórnRozm* F2 marg, Fv, F2, F4, K3, K3v, Mv; *GórnTroas* 23; *KochWr* 21; *ZawJeft* 35; *ActReg* 56, 100; *Calep* 272b; *GrochKal* 12; *GrabowSet* C3, F3v [3 r.], K, M2v, S2v; *LatHar* 53, 263, 269, 354, 425 (8); *WujNT* 39, 72, 293, 345, 365, 430; *WysKaz* 7, 34; *JanNKar* B2, C3; *SarnStat* 862; Krolowi bárzo łwietne namioty rozbito/ Ktore Indiylká dźiwná páięczyná łzyto. *KmitaSpit* A4v; *PowodPr* 17 [2 r.], 24; *SkarKaz* 117a, 122b [2 r.], 204a [2 r.], 275a, 518a [2 r.], 576a, 577b; *CiekPotr* 71; *CzahTr* E3 [3 r.]; *GoslCast* 52, 57; *PaxLiz* Cv; *KlonFlis* A4, C2v, E3v [2 r.], H2, H2v; *KlonWor* **2, 2 [2 r.], 71, 75.

dziwny w czym (2): *RejPs* 161v; Duch Boży ogárnáł Dawidá/ łz był dźiwny we wźytkich łpráwach twoich. *RejPos* 150v.

W połączeniach szeregowych (3): Iemu iáko człowiekowi krewkiemu zdála fie tá rzecz trudna/ dziwna/ y niepodobna *RejPos* 207v; *CzechRozm* 205; y powiáda rzeczy dżiwne/ nowe/ nieflicháne/ trudne/ y rozumieniu ludzkiemu niepoięte *SkarKaz* 417a.

W charakterystycznych połączeniach: dziwny (-a, -e) alegoryja, anjoł, artykuł, aspekt, baszta, baśń (2), bestyja, bieg, (2), bostwo (26), chrobactwo, ciało, cud(o) (22), czaczko, czarowanie, czary, czas (3), człowieczeństwo, człowiek (4), dekret (2), deždż, dom, droga (14), drzewo, duch, дума (3), dwor (2), dym, dziecię, dzieło, dzień, dziw, dźwięk, fabuła (2), fantazyja, farba (5), fatum, figiel (3), figura, filozofija (4), fortel (10), gad, gadka (3), głos (5), głow(k)a (4), gmach, gody (2), gość, granie, grom, gusła (2), imię (10), istność (11), jad, jagodka, jaskinia, jedzenie, jezioro (3), kościół (2), krew, krolestwo (2), krotochwila (4), kształt (21), kwiatek (2), labirynt (4), lekarstwo (4), logika (2), lud, ludzie (6), mąż (6), mni(e)manie (3), modły (6), mowa (5), muzyka (2), myśl (12), nabożeństwo (3), naczynie, narod (5), natura, nauka (11), niewiasta (2), nowina (2), obietnica (15), oblicze, obłok, obyczaj (6), oczy (2), ogień, (o)krasa (2), opinia, owoc, ozdoba, pałac (2), pieśń, pismo, poselstwo (4), poseł, postawa (7), postępek (7), potomek (2), powietrze, praktyka (6), prawo (4), prorocstwo, prze(j)źrzenie (6), przepowiedanie (2), przewisko (6), przyczyna, przygoda (12), przykład, przymiot, przypadek (13), (przy)powieść (6), przyprawa (11), przyrodzenie (6), ptak (2), rada (7), rodzaj (2), rodzenie (2), rozmowa (8), rozmyśl (3), rozprawa (2), ryba (2), rząd (2), rzeka, rzemięsło (4), sąd (pański) (41), sen (11), skutek (3), słowo (18), sposób (6), stan (8), stworzenie (6), stworzenie [= zwierzę] (2), Dawidow (2), sztuka (5), ścieżka, śmierć (6), świadectwo (3), świat (2), święto (3), tajemnica (37), tajemność, tekst, termin, trunk (4), trojakość, twarz, uczynek (7), umysł (2), ustawa (3) węzeł, widzenie (4), wiek (2), wieść (3), wieża, woda, wykręt (3), wymysł (35), wymyślacz (4), wynalzek (6), wyobrażenie, wyrok, wywód (4), wyzna(wa)nie (4), wzor (3), zabobon (2), ziele (2), znak (9), znamię (5), zofistyja, zrządzenie (4), zwyczaj, żywi(e)rz(ę) (5), żywność (2), żywot (12); dziwny barzo (15), wielmi.

Przysłowia: á wważył łobie odmienność fortuny iáko fie oná dziwnym kołem toczy *RejZwierc* 66. Bo dzywne ma miłofcz oczy *RejJóz* D5, D5 marg.

Fraza: »dziwna (jest, zda się) rzecz« = *mirum (est) Mącz*; *mirabile est Vulg*; *mirandum, (per)mirum (est) Modrz* [szyk zmienny] (82): Dziwná to rzecz iest/ iijze wy mowicie/ niewiémy fład iest/ a on otworzył moię oczy *OpecŻyw* 64, [34]v, 149v, 175v; *PatKaz* II 49; *FalZioł* IV 3c; *BielŻyw* 151; *RejPs* 115, 119, 123v; A ifcie to dzywna rzecz na czo to wynidzie *RejJóz* L5; *RejKup* v6; *HistAl* C4, N3; Bo to v mnye dzywna rzecz/ á przeciw fłowu Bożemu *KromRozm* II b4; *DiarDop* 99, 100; *LubPs* aa3v; *RejWiz* 111 marg, 112, 147, 148v, 152, 171, 180, Dd2; *Leop Ioann* 9/30; *OrzList* b3; A *Lexánder* fwyh wiekow/ dziwna to rzecz byłá/ Ze iego moc y fławá y w obłoki biá. *RejZwierc* 41v, 103v; *BibRadz* I *4v; *BielKron* 265v; *Mirum est quod non dudum istuc sensisti*, Dziwna rzecz yeft zes tego dawno nie wyrozumiał. *Mącz* 382c, 86b, 343b; *SarnUzn* H4; *LeovPrzep* Av; *Górndworz* H5, P7v, R [2 r.], Cc7v; *RejPos* 16 marg, 270v, 295; Dziwná rzecz iż Mężowie tego dopuľczáią. *BielSat* Dv [idem *BielRozm* 24]; *RejZwierc* 228 [2 r.], [238]; *WujJud* 32, 95v, 226; *WujJudConf* 253; *HistHel* B3; *WierKróc* A2v; Bo y miodu/ y bydłá/ y zwierzu/ y wfzelákiego zboża/ dzywna rzecz/ iáko w támtych žiemiách wielką obfitość [*mirandum in modum terrae illae abundant*]. *ModrzBaz* 103v, 28, 35v, 85, 120v, 140v, 142; Dziwna rzecz fię zda/ ifz Pan Bog y ták wpodłych rzeczách/ wyfłuchawa

modlitwy tobie vfaiących. *SkarŻyw* 496, 92, 253, 487, 546, 597; *KochFr* 43; *PudłFr* 75; *BielRozm* 24; *GórnRozm* B4, D3, E3v, G4; *ActReg* 128; *Phil* M; *WujNT* 434; *PowodPr* 31; *GoslCast* 4, 27; *SzarzRyt* D2.

Zwrot: »być dziwny przed oczyma, w oczach« = *esse mirabile in oculis nostris* *Vulg* (1 : 1); *MurzNT* *Matth* 21/42; O iáko dziwna iesteś w oczách náłzych *SkarŻyw* 112.

Wyrażenia: »co, coś, coś dziwnego« (19 : 13 : 1): *BielŻyw* 121; Kołmus v kazuie Pawłowi czofs dziwnego wyflo s Kupcza *RejKup* R; *LubPs* cc4; *RejWiz* 111, 150v, 153, 166; *OrzRozm* A2, Q3; *Mącz* 202d, 223d; *LeovPrzep* C3v, Dv; *RejAp* 47v; Niewiem áby czo dziwnieyszego ná fwiecie być mogło. *GórnDworz* P4, T4v; Ale mądrość iest coś dziwnego/ coś poważnego/ á profito iest z niebá dar Boży *RejZwierc* 146, 42v, 131, 142, 249v; *RejZwiercPodw* 183v; *BudNT* 1.*Petr* 4/12; *SkarJedn* 326; *SkarŻyw* 143, 178; *StryjKron* 275; *CzechEp* 144 *marg*; żeby nas to nie potrzebne pijańftwo do czego dziwnego nie domieściło *WerGość* 261; *ZawJeft* 8; *VotSzl* B3v, Fv; *PaxLiz* D2.

»dziwnym fortelem« (2): *OrzQuin* C4v; Okręty im y Galeri dziwnym fortelem popalili *StryjKron* 100.

»dziwnym kształtem« [szyk 28 : 1] (29): A ty będziez pan náchwalebnieyfy/ ktory dziwnem kftaltem okázuiesz fwem miłofierdzie twoie *RejPs* 45v, 152, 153v, 160, 203v, 212, 214v; *RejWiz* 34, 45, 46v; *RejAp* 178v, 184v, AA2v, AA4v; *RejPos* 75v, 86v *marg*, 87, 135, 259, 303v, 325v; *RejZwierc* 2v, 156, 201v, 204; *WujJudConf* 65; *MycPrz* II B2v; *WierKróc* A2v; Lowic ón [szatan] nas kftaltem dziwnym/ krążąc iáko Lew frogi/ Ale my ftáraniem pilnym/ nie daymy się zwieść z drogi *ArtKanc* L19v.

»dziwną miarą« (2): wilkołci ty dziwną miarą wnim był rozgodził/ iż fye ieden żywiól drugim nieprzećiwiał *SienLek* lv, 28v.

»dziwną mocą« (3): Iakos ie wywiódł z Egiptu dziwną moczą *WróbŻołt* O5; *RejKup* k2v; *RejPos* 56.

»nic dziwnego« (7): Od wieku do wieku przepátruie/ y nie máłz nic dziwnego przed oblicznością ie⁶⁰ [et nihil est mirabile in conspectu eius]. *BibRadz Eccli* 39/24 [25] [*przekład tego samego tekstu BudBib*]; *OrzRozm* Q3 *marg*; Non mirum fecit uxor mea, si hoc aegre tulit, Nie fie dziwnego nie dopuściłá iż tego zá dobre nie przimowáłá. *Mącz* 223c; *RejPos* 270v [2 r.]; *BudBib Eccli* 39/24 [25]; *SkarŻyw* 456.

»dziwnym obyczajem« = *miris modis* *Mącz* [szyk 24 : 2] (26): Bo ten plaftir dziwnem obyczaiem goij kołci złamane. *FalZioł* V I16v, I 119d; *WróbŻołt* B6v, I6v, X2; *RejPs* 113; *HistAl* Lv; [czart] gđzye może dziwnymi obyczáyami ludźye zwodzi. *KromRozm* III A6v; *BibRadz Ps* 17 *arg*, *Act* 9 *arg*; *BielKron* 112, 120v, 367, 452; *Mącz* 459c; *OrzQuin* Yv; *KuczKat* 180, 275, 390; *WujJud* 70, 71v; Náđ to/ dziwnym obyczaiem bywamy fpoieni *RejPosRozpr* c; *RejPosWstaw* [41³]; *KochPs* 162; *SkarŻyw* 108; *SkarKaz* 205b.

»dziwną (jest) rzecz« = *mirum, mira a. miranda res, miraculum, mirandae res* *Mącz*; *spectaculum magnum, res magna, digna admiratione* *BartBydg* [szyk 74 : 35] (109): *BierEz* Cv; *OpecŻyw* 54, 151; ij przyffedł ku dziwnému zrozumieniu rzeczy dziwnych *OpecŻywPrzedm* C4; *PatKaz* II 72v; *BartBydg* 147b; *FalZioł* IV 18a, d, 23d, 56b; *GlabGad* D8v; *BierRozm* 15; *WróbŻołt* 130/1, rrv; *RejPs* 71v; *RejKup* m7v; *MurzHist* Tv; *DiarDop* 99 [2 r.]; GDy fyná fwego yákyemu náuczycelowi rodzicy na

náukę wolą máyą dáć á zlecić/ nyechay rozumyeyą/ iż rzecz dziwną á trudną łoby záczną. *GliczKsiąż* L3v; *LubPs* D3, H4, I3, I3v, P6, Q4v, Z2; *RejWiz* A7, 85, 114v, 127v, 144 [2 r.] (9); A vczynil Pan dziwną rzecz [et faciet Dominus mirabile] miedzy máiętnością Ifráelłką/ y máiętnością Egyptłką *Leop Ex* 9/4, *Iob* 9/10, *ZZ3v*; *BibRadz* 1.Reg 6/6, 4.*Esdr* 3/8; Dziwne tu rzeczy od ciebie fłyżę *OrzRozm* D4v, O2; *BielKron* 46v, 105v, 116v, 139, 322v, 442, 455v, 466v; *KwiatKsiąż* D4v; *Mącz* 55a, 151a, 223c [2 r.], d, 250d, 458b; *RejAp* 191, Cc4v; *GórnDworz* P4, Dd4; *HistRzym* 44, 55; *RejPos* 12v, 16, 35v [3 r.], 38v [2 r.], 73 (17); *BiałKat* 11; *GrzegŚm* 17; *HistLan* C3; *RejPosRozpr* b4v; *CzechRozm* 205; *Oczko* 4v, 5v, 9 [2 r.]; Rozgłósi fię rzecz oná dziwna po mieście. *SkarŻyw* 341, 15, 113, 179, 207, 251, 277, 583; *CzechEp* 336; *WerGość* 228; *Calep* 753b; *OrzJan* 20; *LatHar* 263; *SkarKaz* 417a [2 r.], 580a; *KlonFlis* Hv; Vacuna nići przędłá baykámí fię báwiąc, Dziwne rzeczy, y pewne y niepewne práwiąc. *KlonWor* **v.

»dziwnym sposobem« [szyk 14 : 1] (15): *MurzHist* C4v; Vczynil też y dwie mákowki á kápítelle [...] a ná kxtałth y podobieństwo sieći yłáncułłkow łpołem miedzy łobą dziwnym łpołobem poplećione [miro opere contextarum]. *Leop* 3.Reg 7/17; *BielKron* 285v; *GórnDworz* Ff5v; *Strum* G3; *CzechRozm* [157], 163v; *SkarŻyw* 574; *CzechEp* 177; *GórnRozm* E2, I4; *GrabowSet* Y2; Ale y ziemiá nie iest bez łwoiéy ozdoby/ Bo y tę Bóg ósłáchcił dziwnémi łpołoby *KochFragJan* 22; *SkarKaz* 576b; *GosłCast* 32.

»dziwną sprawa« = *mirabilia opera Vulg*, *PolAnt* [szyk 157 : 19] (176): *OpecŻyw* 9v; *MiechGlab* *6; Wtem pfálmie lud wierny wyznawa dziwne łpráwy bołkie *RejPs* 172v, 99v, 104, 114, 131v, 137v (23); *RejJóz* C2, C3v, K6, L8, M8v, N4, O5v, P6v; *RejRozm* 392; *RejKup* b4v, C, 13v, o4, x4v; *MurzNT* 103v; *BielKom* G; *LubPs* E3, Lv, R5, Y marg, aa3v, aa5, aa 5v; Przybieglá druga páni z dziwnemi łpráwámí/ S piéknemi á nie z náłzey zyemie połtáwámí. *RejWiz* 32v, A9, 1v, 2v, 3, 19v (28); *RejZwierz* A6v, 1, 50, 70; *BibRadz* Ps 134 arg, 144/5; *BielKron* 133v, 282v; *Prot* C2v; *RejAp* kt, 3 [2 r.], 51 v [3 r.], 52v, 55 (24); Przypátruyże fie tu łpráwie dziwny thego Páná łwoiego *RejPos* 259v, 32v, 34v, 66v, 114v, 115v (32); *BiałKat* 333v; *GrzegŚm* 41; *RejZwierz* 2v, 3, 3v, 12, 14v (16); *KochMon* 23; *BudNT Apoc* 15/3; *CzechRozm* 52, 178v, 210v [2 r.]; *KochPs* 69, 140; *SkarŻyw* 15, 527; *BielSen* 19; *ArtKanc* F6v; *WujNT Apoc* 15/3; *GosłCast* 26, 69; Máłz wagę/ treti/ łáwy/ dziwne łpráwy/ Rozne zábáwy. *KlonFlis* H2; *SzarcRyt* Av.

»dziwną sprawa [= umiejętnócią, uczynkiem]« [w tym: za dziwnymi sprawami (1)] (15): ábowiem to łnadz powinni y nieme zwierzétá y ptacy zá dziwnemi łpráwámí iego *RejPs* 217, 125v, 152v; Rozmaicies włytki łtany/ dzywną łpráwą rozdziłil *RejJóz* C3v; *HistAl* G3; *KromRozm I* F4; *RejWiz* 29, 144v; Blizu miáłtá Kortyny iest on zacny Lábirint ktory vdziáłł Dedalus w kámienny gorze dziwną łpráwą. *BielKron* 273v; *RejAp* B2, AA8v; *RejPos* 158, 159, 240v, 280.

Szeregi: »dziwny a prawie boski (a. mało nie boski)« (2): Y opowiedác nam raczy dziwne á prawie Bołkie miłóšierdzye łwoie. *RejPos* 246; *KuczbKat* 100.

»dziwny, (a, i) chytry (a. pokryty)« [szyk 6 : 1] (7): *Mącz* 202d; *RejAp* 82, 112v, 115; áby fie ná potym w czym nie obładzili/ a iżby fie zá tym márnym łwiátem y zá chytremi á dziwnemi wymyłły á wynaláki iego/ nie vniełli dáłeko od niego. *RejPos* 187, 116; *CzechRozm* A3.

»dziwny a dziwny« (4): *RejPos* 306; A tak dziwnych á dziwnych przypadkow/ niżli fie dobrze przypátrzyfz figlom dworfkim/ będzie około ciebie. *RejZwierc* 25v, 50v, 111v.

»dziwny a inakszy« (1): á fámí łobie wymyfláli á wynáydowali dziwne á inákfze y modły/ y poftháwy/ y pofty/ y vbiory/ y ine dziwne rzeczy. *RejPos* 200v.

»dziwny, (a, i) (żadnym rozumem) nieogarniony (a. niewyrozumiany, a. nierozumny, a. nad rozum ludzki)« [szyk 15 : 2] (17): Dżijs też ieft fwięto ducha fwięte⁸⁰/ dlá dziwné a nierozu^mné fprawy ciała fyna bożego *OpecŻyw* 9v; Ktory czyni wielkie rzeczy/ y nie ogárnione/ y dziwne [*qui facit magna et incomprehensibilia et mirabilia*]/ ktorym niemáfz liczbj. *Leop Job* 9/10; *RejAp* 47v, 51v, 129v [2 r.], 161v *marg*, 197, *Dd4v*; *RejPos* 160v, 252v, 271v, 304v; Iedni kámienie kuia/ drudzy rozliczne drzewá ciefzą/ wymyfláiąc dziwne á nád rozum ludzki budowánia. *RejZwierc* 70v, 8v, 11v; *WujJud* 71v.

»(nie) dziwny a (ani, i) niepodobny« (6): Tákże ini duchowie co thám przy nim trwáią/ Dziwne á niepodobne przyrodzenie máią. *RejWiz* 119; *RejPos* 270v [2 r.], 271v, 273; *SkarKaz* 419b.

»dziwny, (a, i) niesłychany« [szyk 8 : 2] (10): *MurzHist* Tv; *DiarDop* 99 [2 r.]; *LeovPrzep* D; *CzechRozm* 58v; *KochPs* 69; Ogládały ty oczy moię rzeczy dziwne/ nigdy niesłychane/ áni ták dálece fpodziewáne. *SkarŻyw* 113, 245; *CzechEp* 302; Paradoxa - Dziwne a nieslichane rzeczy. *Calep* 753b.

»dziwny a (i) niewymowny« (2): Dżiwnym á niewymownym kftaltem/ nie dzieie fie nie ná świecie mimo wolá Bożą *WujJudConf* 65; *SkarŻyw* 583.

»dziwny a niewymysłony (a. nie łudzkiego wymysłu)« (2): *RejAp* 20; Tám był on kofcioł ie⁸⁰ od Sálomoná dżiwnym á nie łudzkiego wymysłu kofztem zbudowany y ochędożony *RejPos* 195v.

»dziwny a niewysłowiony« (1): O fprawy dżiwné/ á niewyflowioné/ O myśli w twárdéy nocy zámknioné. *KochPs* 140.

»niezwyczajny i dziwny« (1): tego dnia ktorego kánonizowan w Lifybonie gdzie fię rodził ludzie wżyfcy niezwczáyne y dziwne wesele zięto *SkarŻyw* 546.

»dziwny a (i) osobliwy (a. osobny)« [szyk 2 : 2] (4): á ktore [*anioły*] też potym ozdobił y ofláchcił/ ofobliwym á dżiwnym mocy y łáfki twoiey dárem. *KuczKat* 20; *WujJud* 263; *SkarJedn* 258; Obyczay przyzwánia tych Krolow bárzo ieft ofobny y dżiwny. *SkarKaz* 517b.

»dziwny a skryty (a. zakryty)« (2): Otoż tu małz iuz to pewne pímo zołtháwione od Ianá fwiętego tych dziwnych á zákrytych táiemnic Pánfkich *RejAp* 2v, 54.

»dziwny, (a, i) subtylny« [szyk 2 : 1] (3): Ale ieśliże ieft duch dziwny á subtylny/ Chce też áby y flugá był z nim nieomylny. *RejWiz* 115, 147v; *LeovPrzep* D.

»dziwny, (a, i) tajemny« [szyk 5 : 1] (6): Okrom tego wżitkiego ieft iey natura barzo dziwna y tajemna *GlabGad* I7v; *LubPs* aa5; *LeovPrzep* F3; *RejAp* AA2v; *RejPos* 303v; *RejZwierc* 197.

»wielki [= *niezmierzony*], (a, i) dziwny« = *magnus et mirabilis Vulg*, *PolAnt* [szyk 12 : 1] (13): Iezu kthorys wczynił wielkhe dziwne ziemie [*lege: drzenie albo drzenie ziemie*] kiedys z martwy wftał. *TarDuch* C7; *MurzHist* I4; *BielKron* 139; *RejAp* 127v; *BudNT Apoc* 15/1, 3; *CzechRozm* 178v; *SkarŻyw* 251; *KolakSzczęśl* Cv; *WujNT Apoc* 15/1, 3; Lecz ieft inny wieczny z Oycá rodzaj Pána náfzego wielki y dżiwny *SkarKaz* 484a, 484a *marg*.

»dziwny a zawikłany« (1): A ták dziwny fwiát a zawikłány zówždy fżumi á huczy około łbow ludzkich *RejZwierc* 100v.

a. *N sg f w funkcji rzeczownikowej:* »dziwna« = *dziwna rzecz, coś dziwnego; mirum* *Modrz* (37) : *MurzNT* 126; *LibMal* 1554/188v; A to ielt naydziwnieyfza/ iż by nawięcey miał/ Iełfcze nie znam żadnego/ áby ná tym przeftał. *RejWiz* 184v, 110v, 118v, 145v, 165; *RejFig* Aa2; *Prot* D; *SarnUzn* E8v [2 r.]; V mnie to bárzo dziwna pánie Wapowłki/ coś W. M. o gniewie w miłości powiedział *GórnDworz* C5, N7v; *RejZwierc* 158v; *BudNT przedm* b6; *CzechRozm* 31v, 64, 203, 255; *ModrzBaz* 78; *ModrzBazBud* ¶5; *Oczko* 23v; *SkarŻyw* 1391; *CzechEp* 59, 86, 138, 159, 191, 192; *NiemObr* 130; *KochPij* C2v; Bo/ zaż nie dżiwna/ iák tá wiárá w fercu wftawa/ Gdy fłyzym/ że fię dżiśia/ Bog człowiekiem sftawa *GrabowSet* K; *PowodPr* 64; dżiwna będzie ielli Nie ielt to fukniozdżiercá nocny, álbo iáki Subtylny rzeżymiéłzek *CiekPotr* 67, 16, 38.

Wyrażenie: »dziwną w oczach« (1): Zbrákowáli kámieniem budownicy/ ktory sftał fię ná głowę węglową: od Iehowyc fię tá ftála/ á dżiwna to w oczách náłzych [est mirabile in oculis nostris *PolAnt Ps* 117/22] *CzechEp* 285.

2. *Nadprzyrodzony, cudowny; prodigiosus* *Mącz, Cn; permirus* *Calep, Cn; mirabilis* *Vulg; inter monstra numerandus, monstri similis, monstrifer, monstificabilis, monstrosus, portentosus, prodigialis* *Cn* (257) : O dżiwnéż to bylo narodzenijé *OpecŻyw* 16, 14, 24v [2 r.], 172v; *OpecŻywSandR* n1b 5v; *PatKaz I* 12v; O tocz począczye bylo nachwalebnyeyfze y nadzywnyeyfze *PatKaz II* 73, 20v [2 r.], 32 [2 r.], 34v, 43v, 49, 49v, 72; *PatKaz III* 104, 114; *TarDuch* D5; *MiechGlab* 71; y będę wfpominał na dżiwné vcżynki twoie [mirabilium tuorum] miły panie ktores od pocżátku czynił. *WróbŻołt* 76/12; *RejPs* 216v; *Leop Ps* 39/6; *BibRadz I* 31 [2 r.]; *Mącz* 324d; *RejAp* 400; *HistRzym* 134v; IVżeś tu fłyział y dżiwné zwiáfłowánie y dżiwné národzenie tego człowieká fwiętego *RejPos* 296v, 15, 16v [2 r.], 28v, 29, 87 (18); *GrzegŚm* 48, 62; *CzechRozm* 164; *SkarJedn* 326; Dżywné fą czyny/ dżiwné fprawy Twoie: to próżno: tyś bóg práwy. *KochPs* 129, 203; O náwroceniu dżiwnym wielkiego Apoftoła Páwła S. kazánie krotkie. *SkarŻyw* 79, 79, 107, 243 [2 r.], 397, 453 marg (11); *ArtKanc* B2; *Calep* 785a; *LatHar* 493, 586; Tę gorę Piotr ś. zowie gorą świętą/ dla tego dżiwnego ná niey przemienienia. *WujNT* 71, przedm 32, *Act* 9 arg, s. 440.

W charakterystycznych połączeniach: dżiwny (-e) chleb, czyn (2), drzewo, národzenie (13), nawiedzenie (2), nawrocenie (5), objawienie, pocżęcie (18), porodzenie, postępek (4), przemienienie, przyście (4), skutek, uczynek, widzenie (3), (w niebo)wstąpienie (4), wybawienie (2), wyjęcie, wyście (2), wyzwolenie, zacżęcie, zjawienie (2), z martwych wstanie, zrzáczenie (boże) (4), zwiastowanie; dżiwné barzo (3).

Wyrażenia: »coś, co dżiwnego« (3 : 2): *BierEz* Nv; obacżyli iż fie coś nowego á bárzo dżiwnego národzić mufiáło/ fżli zá oną gwiazdą áż do żydołtwá *RejPos* 35, 19v, 35v, 204v.

»dziwna rzecz« = *ostentum, prodigium* *Mącz; mirabilium* *Vulg* [szyk 8 : 4] (12): Spiewayćie panu bogu piołnkę nową/ boć dżiwné rzeczi fprawił [quia mirabilia fecit]. *WróbŻołt* 97/1; *Leop Ps* 144/5; *BibRadz Is* 25/1; *Mącz* 324c, 445c; *RejPos* 150; *Bernat* ś. náuczá/ iłz nigdy [Józef] oniey złęgo mniemánia nie miał: ále dla wielkiej vcżćiwości/ iłz fię onych rzeczy dżiwnych przelękl/ vciekác od niey chćiał *SkarŻyw* 243, 527, 528 [2 r.]; *GrabowSet* K; *LatHar* 627.

»dziwna sprawa (pańska a. boska, a. boża)« = *mirabilia Vulg* [szyk 149 : 5] (154): Iż dziwne są sprawy boze a kazdemu przyfluśle onich rozumiec. *RejPs* 159 *marg*, 114 [2 r.], 137, 137v, 166 *marg*; *RejJóz* B6v [2 r.], O7, O7v, O8 [2 r.]; Oni tak dziwne sprawy Pańskie tam widali/ A w onych głębokościach cudą yego znali. *LubPs* Y5, Cv *marg*, E2v, M3v, P2, R2, R5; *RejWiz* 87v, 107, 132v, 143v; *Leop Iob* 38 *arg*, Ps 74/2, 106/15, 21, 31, *Eccli* 42/17; Potym towarzyszył moy dziwował się temu że nigdy nie iadał/ y wżytym opowiadał dziwną sprawę Boską we mnie. *BielKron* 459v, 2; *RejAp* 3 [2 r.], 129v, 188; Iako y tu Ewanyelista pisze/ iż zbiegali się do niego/ widząc ony dziwne sprawy jego/ a ony dziwy które czynił nad niemocnymi onymi. *RejPos* 81; Słuchaj co Zuzanna [czyniła] będąc wyzwolona przez dziwną sprawę s sądu okrutnego. *RejPos* 306v, 5 [2 r.], 9 [2 r.], 10, 10v, 16v [4 r.] (98); *BiałKat* 31; *KuczbKat* 10; *RejZwierc* 1, 1v, 9, 125v, 126 (11); *CzechRozm* 144v, 155; *KochPs* 12, 36, 129, 132; wiele się ziachało ludzi poganiękich do Hieruzalem/ słysząc o dziwnych sprawach Pana Jezusowych/ y wkrzeźzeniu Łazarza *SkarŻyw* 384; *GrabowSet* H3.

»dziwną sprawą« [w tym: za dziwną sprawą (2)] (12): A dziwną sprawą wyzwoliłeś miły panie lud twoj potomki przełożonych twoich *RejPs* 113; *RejWiz* 113v; Dawid będąc ieszcze niedoroślkiem/ za dziwną sprawą Pańską/ zabił Goliaza onego *RejPos* 18v, 34, 56, 132, 140, 305; Iako ie pothym dziwną sprawą przywiódł do obiecanej ziemi. *RejZwierc* 204, [203]v, 204. *SkarJedn* A6.

Szeregi: »dziwny i cudowny« (1): WSzechmogący y wieczny Boże/ który sam dziwnych y cudownych rzeczy dokazuje/ rącz opatrzyc ługi twoie *LatHar* 627.

»dziwny a nieczłowieczeński« (1): A tam w tej krainie ieszcze byli pogani/ iedno iż wżdy iuz słychali że się coś nowego a bárzo dziwnego w żydoŹwie zjawilo/ a z dziwnymi a z nieczłowieczeńskimi sprawami. *RejPos* 204v.

»dziwny a niebieski (a. nieziemski)« (2): *RejPos* 19v; Tam vmierając prawie/ miał dziwne a niebieskie nawiedzenie. *SkarŻyw* 167.

»dziwny a niewymowiony« (1): a iż iest od wiekow dziwne a nie wymowione wyście jego *RejPos* 346.

3. *Godny podziwu, widzenia, uznania, czcigodny; admirabilis Calep, Vulg, JanPrzyw, Cn; mirandus Mącz, Cn; mirabilis Vulg, PolAnt, Cn; admirandus Calep, Cn; dignus spectatu, visendus Cn* (84) : Zdrów bądź [Jezu] też wielmi dziwny/ wŹfachmotzny ij sliczny/ piękny ij miłosny a wŹfytęk lubiezny. *OpecŻyw* 18, 33; *RejPs* 71, 193v; *KrowObr* 171v; On [Bóg] początku ni końca nigdy mieć nie będzie/ Iego dziwny MaieŹtat iako sławny wŹzędzye. *RejWiz* 52v, 36, 36v, 131, 152v *marg*, 154v (8); Dziwny to był Infułat/ on sławny Tomicki/ Prawie Źtany duchowne/ ozdobił był wŹzytki. *RejZwierc* 55v, 3v, 25v, 43v, 49v, 50, 59; *BielKron* 284v, 295v; *Mirandus, Dziwny/ godny podziwienia. Mącz* 223c; *RejAp* 2v, 46v, 48v [2 r.], 94v, 128 (8); Dziwnyś thy miły Panie/ a dziwne wŹzytki sprawy twoie. *RejPos* 149, 16, 16v [2 r.], 33, 36v (13); *RejZwierc* 10, 13v, 172, [203]; Aby tak otworzyli wŹtą poganom/ ku wysławianiu mocy fałsznych bałwanow/ chcąc vczynić na wieki dziwnym Krola iakiego Źmiertelnego [et magnificaretur rex carnalis in sempiternum]. *BudBib Esth* 14/9 [7], Ps 67/35 [36]; *CzechRozm* 175v; *SkarJedn* 400; *KochPs* 94; nocy iedney/ vyrzą iawnie wielki poczet panienek wbranych wdziwne piękne Źzaty *SkarŻyw* 70, 2, 15, 180, 242, 243, 491; *Calep* 25a, b; Gdyż rzeczom czasy Źtarość przynoszą/ które za wielkością lat dziwnieyŹsze y ŹwieŹŹsze bywaią miáne [quae numero

annorum admirabiliores et sanctiores habentur JanPrzyw 41] SarnStat 941; Bo mi fię dziwnieyfy zda w tych iálleczkách/ á niźli w chwale niebieskiej. SkarKaz 489b, 577a, 609b; SkarKazSej 657b, 669a.

dziwny w kim (7), w czym (1): Dziwny ielt pan bog w fwiętych twoich [Mirabilis deus in sanctis suis] WróbŻółt 67/36 [przekład tego samego tekstu RejPs 131v, SkarŻyw 321, 393, ArtKanc A 13v]; RejPs 131v; BudNT 2.Thess 1/10; SkarŻyw 321, 393; ArtKanc A13v, F19; WujNT 2.Thess 1/10.

W połączeniach szeregowych (6): y nazwano będzie imię iego/ Dziwny [admirabilis] Rádny/ Bog/ Mocny/ Oćiec przyfflego wieku/ Kxiążę pokoiu. Leop Is 9/6 [przekład tego samego tekstu] RejPos 15, 33v, 142, 179; LatHar 553.

W charakterystycznych połączeniach: dziwny (-a, -e) Bog (10), brat, hetman, krol (2), krolowa, książe, majestat (13), Mesyjasz, Pan, (13), panienka, panna, patryjarcha, prorok (2), serce, sługa, sprawca (3), syn (boży) (2), szaty, ubior, wymowca, zakonnica; dziwny wielmi.

Szeregi: »dziwny a niewyrozumiany« (1): iáką vftáwicźnie cześć á chwałę dawáia onemu dziwnemu á niewyrozumiánemu Máyeftathowi Páńfkiemu RejAp 101v.

»dziwny i spaniły« (1): Pan Chrifus dáleko dziwnieyřą y fpánilřą ofiárę vftáwił: odmieniwřý ofiárý/ á miáfto zábiiánia bydłat/ řam řiebie ofiárowác rořkazał. WujJud 149.

4. Wyszukany, przesadny, wymyřlny (75) : Zař dziś nie dziwne potráwy A z wielkim kofřtem przypráwy Afz czáfem owi co fiedzą Nie záfwdy wiedzą co iedzą RejRozpr G2v; LudWieř A4; Bos ty o Zakon by trořfky Niedzbał [!]/ řtrojącz dziwne ffořfky RejKup dd3v, m3; W onych dziwnych pfřoćinach/ á w onych vbiorzech/ Częgo fie tám náptrzy/ kto bywa przy dworzach. RejWiz 153, 4, 15, 25 [2 r.], 26v, 27 (15); RejAp 170v (2 r.), BB4v; Phryne białagłowá piękna/ położyłá fie podle niego/ vřywáiac dziwnych przyřmákw/ [...] áby fie mógl ku miłości zápalić GórnDworz Aav, P4; RejPos 56, 70v, 133v, 200v, 280, 298v; Nuř záfie czo owych náftálo dziwnych pontalikow/ feretow/ řmálcowaných řáńcuřkw/ pfřtrych bieretkw z rozlicznemi czeřtkámi. RejZwierc 57v, B4, 17, 50v, 53, 57 (35); WujJud A8v; A wřakći mię do řiebie prořł na wefele řářiad/ á ia dziwny řtroy widzę w tym tu kole Niewieřćiey plći/ á řadney Polki tu nie baczę ZbylPrzyg A2, A4, B3v.

W charakterystycznych połączeniach: dziwny (-a, -e) bałwochwalřtwo, barwa, biesiada, cecha, chobot (2), czuha, delija, falsruha, fofřki, hanszłak, jedlo, kolet, kroj, kroki, ksztáft, malowanie, muchry, obercuch, obřarřtwo, picie, płaszc, pojazd, pořmisek, pontaliki, postawka, potrawa (4), przezwisko (5), przyprawa, przysma(cze)k (14), přtrociny (3), rzecz (2), sajan, skoki, smak (2), stroj (3), strzępki, szata (4), sznur, sztuka, tkanica, ubior (10), warřat, wřřępek, wzor(ki) (2), złotohław.

Szereg: »dziwny a wymyřlny« (6): A tu fie dokońcřýły řlawne kroleřtwá potomkw Dawidowých/ [...] dla ich dziwných á wymyřlných bałwochwalřřw/ teř y dla řákomřřw/ cudzołofřřw BielKron 91v; RejPos 319; A iákofř tu poćiřwym řywotem zwfć moy miły bráćie řhákie dziwne á wymyřlne obřářřřwá? RejZwierc 61 v, 70, 70v, 260v.

5. Dziwacřny, wynaturzony, nienaturalny; monstrosus Mącz, Calep, Cn; monřřifer, portentosus Mącz, Cn; distortus, monřřificus Mącz; inter monřřa numerandus, monřři similis, monřřificabilis, prodigialis, prodigiosus Cn (46) :

a. O cechach fizycznych (32) : GlabGad L5v; w Iuchrze niemař żadnych ludzi dziwných ze plimi głowami, albo o iednym oku albo o dwu głowach. MiechGlab 63, *7v; LudWieř A4; HistAl

M2, M8; *RejWiz* 86v; á niewiálfthy niemocene przyrodną niemocą będą rodzić dziwne pothwory [parient monstra] *Leop* 4.*Esdr* 5/8; *GrzegRóżn* F4v; Monstrosus, Dziwny/ dziwnego xtałtu/ łzpátny/ łzkárady. *Mącz* 231c, 231c [3 r.], 445d, 459c; *RejAp* BB2v; *WierKróc* A4; *SkarŻyw* 355; Coż ieft przebog/ duch/ czy mára? Dziwnac iákaś Boża łtworá. *MWilkHist* K4, K4; *StryjKron* 345 marg; *ReszPrz* 8; *PaprUp* I4v; *Calep* 673a; Choćem dziwnéy połtáwy/ choć wftytek kołmáty/ Vmiém fie téz zálécíc/ chociażem rogáty. *OstrEpit* A3; *KmitaSpit* B2; *CzahTr* L3v; *GosłCast* 25; Ale kto zmyślił przeciwne dubáfy/ Szkutę y do niey ták dziwne kuláfy *KlonFlis* C4.

W charakterystycznych połączeniach: dziwny(-a, -e, -i) bestyja, ciało, cielec, gadzina, głowa, kulasy, ludzie (3), martauz, maskara, pokraka, postawa, potwora (stwora) (6), rzecz (2), syn, szarancza.

Wyrażenie: »co, coż dziwnego« (1 : 1): Mącz 231c; Przebog brácia/ coż dziwnego? Przyłzło do nas tákowego. Przededrziw pozamykáne Nágie/ á zwierzchu czerwone. MWilkHist K4.

Szereg: »dziwny a potworny« (1): Ale dziwne á potworne to cyáło bédzye o dwu głowách. KromRozm III Mv.

b. *O cechach charakteru: szalony, okrutny, dziki, popędliwy, niepowściągliwy; ferus Calag (14) : Tu fá dziwni w tey piwnicy/ Szalonych łbow rzemiełnicy. RejZwierc [238]; A między inszymi opifuiąc Antyochá warchoła dziwne⁸⁰ y tyránna okrutnego CzechEp 366; Calag 571a.*

W połączeniach szeregowych (3): GliczKsiąż G2v; Także gdy wilki/ owce/ lwy/ lámpárty/ y ćielęta miánuie/ nie rozumie też tego/ o źwierzętach y bełtyiách: ále o ludziách rozmaitych/ y frogich y ćichych/ y okrutnych y podłych [...] dziwnych y nie okroconych. CzechRozm 114; áby pod iedynem Pálterzem/ [...] zgodnie y łpokoinie żyć mogli: obyczáiw łwych dziwnych/ grubych/ łprołnych/ bydlęcych/ bełtyálnych/ poprzełtawłzy. CzechRozm 114.

W charakterystycznych połączeniach: dziwny (4) ludzie, ociec, rodzice, rozbojnik, rzemiełnik, tyran, warchoł (2).

Szeregi: »dziwny a popędliwy« (1): Mógł bych thu dziefieyffe przykłády/ yákoby ná łfnurek zebrác o tych á tákowych oycach dziwnych á popędliwych GliczKsiąż G3v.

»dziwny a (i) srogi« [szyk 1 : 1] (2): widzifz iáko ieftł ná nim [na morzu] wiele dziwnych á frogich rozbojnikow RejZwierc [121]v; CzechEp 366.

a. *W funkcji rzeczownikowej: dziwak, człowiek zgryźliwy, niemły, niezadowolony, mrukliwy; morosus Mącz, Calag; dyscolus, homo intractabilis Mącz (5) : ta gwyzda ma mocz kłobye przyczyágacz zelazo y dyament tak marya kłobye przyuodzy dzywne grzełzne albo łobye rołpaczayące abo łobye wgrzechach tełknące PatKaz III 126v; Morosus, Dziwny/ dziwak/ fantałtik/ łwey głowy/ któremu nikt vgodzić nie może/ nic mu fie niepodoba. Mącz 233c, 98b, 461a; Calag 577a.*

6. *Zdziwiony (1) : Wezwawłzy mnie ná łtronę/ zarázem poczęła Mowić: iák do Małżeńłtwa/ rzecz by fie łtoczyła. Wczym bárzo dziwny będąc/ przećiech nie odmawiał/ Y do włzelkiewy połługi/ gotowym fie łpráwiał. PaxLiz D4v.*

7. *W funkcji wzmacniającej: bardzo duży, większy niż oczekiwano (738) : OpecŻyw 160v, 165v; PatKaz II 49; PatKaz III 106v, 117v, 121v, 122, 143v; SWieczkowa Wodka ieft dzywney mocy w naprawieniu łkażonego wzroku FalZioł II 12a, I 29a, 43b, 78a, 97c, II 4b (14); BielŻyw 54; WróbŻołt 16/7, 118/18; LibLeg 10/92v; ktorys ty krol ieft dziwną iákaś łwiętołbliwołcią okrałzony. RejPs 98v;*

GDyż włytki piłma wyflawiaią dziwne dobrotliwości twoie nałz miły panie *RejPs* 151, 45, 70, 87v, 94v, 112 (37); *RejRozpr* G4; *RejJóz* A5v, B2, C3, E2, G3v (15); *RejKup* b5 [2 r.], b8v, c8v, D, f7v (16); H6v; *MurzHist* Kv, T2v; *MurzNT* 21; *KromRozm III* Av; *Diar* 70; *DiarDop* 100; *BielKom* D5v; A ferce me we mnye ćirpi ná wlfem dziwne trwogi *LubPs* Zv, A4, A5v, C, Cv, D4 (66); *RejWiz* 10, 12, 19, 21v, 32v (70); *Leop Esth* 8/17; *RejZwierz* 25v, 47v, 73, 80, 125v (10); Potym też widział mężą síwego/ y wielce poważnego/ nieiáką dziwną [*mirabilem*] a zacną wielmożnością ná wżem ozdobionego. *BibRadz 2.Mach* 15/13, I 4a marg, *Ps* 16/7, *Sap* 17 arg; *BielKron* 25v, 90v, 239v, 276v; *KwiatKsiąż* B2, G4; *Corruptissimos mores secum invexit in patriam*, Dziwną rośpułtność á nierząd s łobą wniosł do oycizny. *Mącz* 477c; tym łokiem lice pomázuy/ dziwney mu gładkości przydałz. *SienLek* 80v; *LeovPrzep* A2v; Náłtuchálichmy fie o dziwnym prześladowaniu wiernych od niewiernych *RejAp* 96, 19, 35v, 55v, 61v, 74 (71); *GórnDworz* B7v, C2v, H6, X, Ee2v (10); *RejPos* 5, 5v, 6, 7, 20v (141); *GrzegŚm* 48; *KuczbKat* 115, 120, 165, 411; A Ták s tych dziwnych wymyłow á s tych dziwnych rozności tych przyímaków rozlicznych/ á co fie ma inżzego vmnożyc? *RejZwierc* 59v; Pan [...] fiedząc ná wyfokościach niebiefkich [...] oštąpiony dziwnemi tłumy rozlicznych á mocnych á poważnych/ nie ziemłkich ále niebiefkich łług swoich *RejZwierc* 69, 60v, 83, 93, 131, 194 (66); *BielSpr* c2, 35v; *WujJud* 234, 249v; *WujJudConf* 248v; *RejPosRozpr* b3; *RejPosWstaw* [110³]v; *HistHel* D2v; *MycPrz* II Bv; *BiałKaz* 13v [2 r.]; *BudNT* przedm a6, przedm b2v; *CzechRozm* Av, A2v, 58v, 111, 166v, 250; *PapPan* Dd3, Eev, Ee2; *KarnNap* B; *ModrzBaz* 23, 133; *SkarJedn* 64, 326; *Oczko* A3, 25v; *KochPs* 33, 65, 93, 114, 116 (8); O Dziwna y mężna ku Synom tey Mátki miłość. *SkarŻyw* 63, 3, 14, 16, 47, 74 (34); *StryjKron* 757, 772; *CzechEp* 52, 157, 160, 162, 183 (11); *BielSen* 14; Oczy dziwnéy piękności/ W ktorých fyw włytki nayduią wdzięczności. *KochPieś* 53; *PudłFr* 21; *ArtKanc* A15, B10, C16v, F9v, F13v, S20v; *GórnRozm* D3; A obiedwie łtronie/ Stráchem dziwnym przeráził/ Pan wielki *ZawJeft* 14; *ActReg* 14 [2 r.], 71; *GrabowSet* O3; *LatHar* 64, 150, 250, 293, 422 (9); *WujNT* 154, 211, 212, 372, 419 (13); *WysKaz* 11; *KlonKr* B; *PowodPr* 2, 50; *SkarKaz* 81a [3 r.], 117a, 203a, 274b, 277b (11); *GosłCast* 68 [2 r.]; *PaxLiz* A2v, Cv; *KlonFlis* Ev; Ty rządziłz krzywomyślny dowćip/ y ty zbroiłz Ięzyk w dziwne chytrości: ty poštawę łtroiłz. *KlonWor* 1.

W charakterystycznych połączeniach: *dziwne(-y, -a) błogosławieństwo* (11), *bogactwo* (5), *chciwość* (4), *chytrość*, *cierpliwość* (4), *ciężkość*, *cudność*, *dar* (8), *dobroć* (3), *dobrodziejstwo* (17), *dobrotliwość* (6), *doskonałość*, *dostojność*, *frasunek* (4), *gładkość*, *głębokość* (4), *hojność*, *krewość*, *krzywda*, *łaska* (17), *łaskawość* (2), *męstwo* (2), *miłosierdzie* (18), *miłość* (11), *moc* (69), *mocarz* (5), *mocność* (2), *możność* (42), *niebezpieczeństwo* (9), *nienawiść* (2), *niesprawiedliwość* (3), *nieszczęście*, *niezgoda* (3), *obfitość* (4), *obrona* (6), *odmiana* (5), *odmienność* (5), *omylność* (9), *opatrność* (26), *opieka* (8), *piękność* (4), *pilność* (2), *pocieciecha* (11), *poczciwość* (3), *pokora* (2), *pokusa* (3), *pomoc* (7), *pomsta* (9), *poruszenie* (2), *porządek* (3), *posłuszeństwo*, *praca*, *prędkość* (2), *prześladowanie* (4), *przewrotność* (4), *pycha*, *radość* (13), *ratunek*, *roboty*, *rozkosz* (43), *rozmnożenie* (2), *rozpacz* (2), *rozpusta*, *rozpustność* (3), *rozum* (5), *siła* (2), *słodkość* (2), *sprawiedliwość* (5), *sprosność*, *srogość* (7), *stałość* (3), *strach* (7), *subtylność* (2), *szczęście* (3), *szczodrobyłość*, *szemranie*, *szkoda*, *śmiałość*, *śpiewanie*, *światłość* (10), *świętość* (2), *trudność* (10), *trwoga* (7), *uciecha*, *udręczenie*, *umiejętność*, *umiłowanie*, *wdzięczność* (3),

wesele (3), wiara (5), wielkość (3), wielmożność (24), włosność (6), wysokość (3), zacność, zbrodnia, zbytek, zdrada (3), zgoda (3), złość (6).

Zwrot: »(być) dziwny [w czym]« = posiadać jakąś cechę w wysokim stopniu (6): proch [...] Wroblego profa ielth dziwny wpobudzaniu vryny *FalZioł* I 51a; Abowiem święty ielst kościoł twoy/ á dziwny w [prawiedliwości] [*mirabile in aequitate*]. *WróbŻołt* 64/6, T8v; *Leop Ps* 64/6; *ArtKanc* A11, J2v.

Szeregi: »dziwny, cudowny« (1): tedy dawał Pan Bog słabym Pánienkom/ wielki dowćip/ y dziwną cudowną pomoc/ ná obronę pánieńtwa. *SkarŻyw* 445.

»dziwny a dziwny« (3): żaden rozum ié tákiey íprawie iego widziwować nie może/ widząc dziwne a dziwne piękności á roskołzy iego. *RejPos* 341, 222; Y dla tego iednaćie ię pośpolicie o dżiwne/ á dżiwne zbrodnie *GórnRozm* Kv.

»dziwny i niedościgniony« (1): tedyby nie była wielką miłość iego przeciw nam/ dziwna y nie dościgniona *CzechRozm* 58v.

»dziwny a nieprzypatrzony« (1): dodawa im [Pan] Duchá íwego świętego/ iż ié wżdy ácz s ítráchem pokuźaią mowić álbo pić o tey dziwney a nieprzypátrzoney wielmożności iego, *RejAp* AA3v.

»dziwny a niepospolity« (2): Też ziarnka Piwonijey piętnańcie: ítarte na proch á zwinem pite po ranu/ maią dziwną á nie pośpolitą włońość naprzeciw s. Walente⁸⁰ niemoczy. *FalZioł* V 76, V 89v.

»dziwny a (i) niesłychany« (4): Abowiem [*magnes*] ma dziwną j nieflychaną mocz: żelazo k łobie ciągnąć. *FalZioł* IV 55c; *RejPos* 248; *GórnRozm* H3v; *PapUp* 14.

»dziwny a (i) niewymow(io)ny« (6): Też takież drijakiew/ y takież *Metridatum*: łą dziwney á niewymowney pomocy naprzeciw morowemu powietrzu *FalZioł* V 73v; *RejAp* 189; *RejPos* 278; *BiałKat* 156; *GrzegŚm* 54; *WujNT* 102.

»wielki a (i) dziwny« [szyk 10: 3] (13): *OpecŻyw* 11v; *LubPs* T4v; *BibRadz* II 59c *marg*; iáwnie wiedzą iáko łą powinni miłowác Pána Bogá íwego/ zá ty hojne á rozliczne dobrodzieyftwa iego/ ktore vftáwicźnie biorą z oney wielkiej á dziwney dobrotliwości iego. *RejPos* 209v, 177v, 325; Gánimy iáwny on błąd wielki á dziwny/ ktory Mnifzy wymyślili *WujJudConf* 221v; Owźzem woleli wielkie y dżiwne trudności y niebepięczeństwo zdrowia podiác *CzechRozm* 252; *SkarJedn* 313; O wielga á dziwną powolności/ y flepe pośłufzeństwo/ iakoś ty ielst pierwzym kámieniem budowania Chryftułowego *SkarŻyw* 26, 238, 557; *GórnRozm* D4v.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (9) : *Mirus*, *Dżiwny Mqcz* 223c; *Portentosns*, *Dżiwny* [...] Pełny dżiwów. *Mqcz* 445d, 223c; *Calag* 576b; *Mirificus* – *Dziwni*. *Calep* 664b, 664b [3 r.], 824a.

Synonimy: 1. *cudowny, inakszy, niedościgniony, nieogarniony, niepodobny, niepospolity, niesłychany, niewymowny, niewymyślony, niewyrozumiany, niewysłowiony, niezwyczajny, odmienny, osobliwy, osobny, rozmaity, rzadki, skryty, subtylny, tajemny, zakryty, zawikłany;* 2. *cudowny, niebieski, nieczłowieczeński, niewymowiony, nieziemski, przeciwnyrodzony, rzadki;* 3. *nieprzypatrzony, niewyrozumiany, spaniły, wielki;* 4. *wymyślny;* 5. **a.** *niewidany, potworny, szkarady, szpatny;* **b.** *nieokrocony, okrutny, podły, popędlivy, srogi, szalony;* **a.** *dziwak, fantastyk, posępny, szkodliwy, zły.*

Cf **DZIWNOSTRASZNY, NIEDZIWNY, PRZEDZIWNY**